

УДК 616.9(091)

В. П. Пішак
І. Й. Сидорчук
С. Є. Дейнека

ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ ПРОФЕСОРА Г. П. КАЛИНИ

Буковинський державний медичний
університет, м. Чернівці

Ключові слова: професор
Г. П. Калина, кафедра
мікробіології.

Резюме. Наведено основні етапи життя, наукової та громадської діяльності знаного мікробіолога Г. П. Калини, завідувача кафедри мікробіології, професора.

Калина Георгій Платонович – доктор медичних наук, професор, один з провідних спеціалістів у галузі санітарної мікробіології.

Георгій Платонович народився 3 травня 1902 року в м. Саратові (Росія). Ще із студентських років Г.П. Калина інтенсивно працював у різних галузях мікробіології та епідеміології. Розпочав навчання в 1919 р. на медичному факультеті Самарського державного університету, продовжував - у Ташкентському державному університеті, а закінчив у 1925 році медичний факультет Іркутського державного університету.

Поворотним періодом у житті Георгія Платоновича був 1926 рік, коли він був призначений аспірантом мікробіологічної лабораторії Центрального науково-дослідного інституту епідеміології та мікробіології (зараз Московський науководослідний інститут епідеміології та мікробіології ім. почесного члена АН СРСР, академіка АМН М.Ф. Гамалеї), а пізніше аспірантом при кафедрі мікробіології, вірусології, епідеміології та імунології Першого Ленінградського державного медичного інституту (зараз Санкт-Петербурзька медична академія ім. академіка І.П. Павлова). Важливо те, що в цей період завідувачем кафедри мікробіології цього інституту був відомий учений зі світовим ім'ям академік АМН СРСР Данило Кирилович Заболотний, який у майбутньому

© А. А. Лепяко, М. Р. Хара, 2009

організував академію наук України і був її першим Президентом. Під його керівництвом Георгій Платонович пройшов сувору школу навчання в аспірантурі. Д.К. Заболотний як патріот України, чітко розумів про необхідність підготовки висококваліфікованих кадрів для України.

Тут упродовж 2 років Г.П. Калина засвоїв усі відомі на той час методики мікробіологічних, імунологічних досліджень і міг виконувати відомі методи виділення та ідентифікації бактерій, грибів, найпростіших і вірусів. Тут він широко використовував серологічну ідентифікацію мікроорганізмів. Але Д.К. Заболотний, як він нерідко наголошував, вважав, що науковець повинен чітко володіти двома-трьома європейськими мовами та читати й розуміти ще 3-5 іноземних мов. Тому після закінчення аспірантури у червні 1928 року Георгій Платонович уже володів не тільки мікробіологічними методами дослідження, а також англійською, французькою та німецькою мовами.

За рекомендацією академіка Д.К. Заболотного Георгій Платонович був обраний за конкурсом у 1928 році завідувачем чумного відділу Узбецького науково-дослідного санітарно-бактеріологічного інституту, де яскраво проявився його талант чумолога. Уже весною й літом цього року молодий науковець організує та очолює епідеміолого-бактеріологічну експедицію з обстеження та проведення протиепідемічних заходів у природних чумних вогнищах у Кизил-Кутський пустелі. Ретельне обстеження природного вогнища чуми дали можливість розробити стратегію й тактику проведення протиепідемічних заходів у небезпечному на той період природному вогнищі чуми. Восени 1928 р. Г.П. Калина бере активну участь у ліквідації вогнища легеневої форми чуми, яка спалахнула в північній Киргизії. Упродовж зими 1928-1929 рр. Г.П. Калина наполегливо вивчає збудника континентальної чуми і розробляє особливості епідеміології чуми в Узбекистані та Киргизії. Розроблені та проведені медико-організаційні та профілактичні заходи з локалізації та ліквідації вогнищ чуми, призвели до ліквідації ряду природних чумних вогнищ в Узбекистані та в Киргизії. Наукові розробки Г.П. Калини довгий час були провідними в боротьбі з епідеміями чуми в природних вогнищах.

Однак, потяг до наукової та навчальної роботи не залишає молодого науковця. Він подає заяву на конкурс на посаду асистента кафедри мікробіології, вірусології та епідеміології у ряд вищих медичних навчальних закладів. У січні 1930 року Г.П. Калина обирається за конкурсом на посаду асистента кафедри мікробіології, вірусології та епідеміології Середньо-азіатського державного медичного інституту ім. В.М. Молотова, а восени 1931 року - доцентом курсу епідеміології того ж інституту. Із травня 1932 року по жовтень 1933 року Г.П. Калина працює завідувачем кафедри епідеміології Самарського (у майбутньому Куйбишевського) державного медичного інституту й одночасно посідає посаду завідувача епідеміологічного відділу Середньо-Волжського науково-дослідного інституту епідеміології та мікробіології. У жовтні 1933 року переїжджає на роботу в Архангельський державний медичний інститут, де обіймає посаду завідувача кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології. Одночасно Георгій Платонович працює директором крайового Архангельського науково-дослідного санітарно-бактеріологічного інституту. Працюючи тут, Георгій Платонович завершує літературне оформлення докторської дисертації на тему: "Чума в Средней Азии" і в 1935 році захищає її на вченій раді Першого Ленінградського медичного інституту. У 1936 році обирається за конкурсом на посаду завідувача кафедри мікробіології Вінницького державного медичного інституту.

Георгій Платонович Калина - непересічна особистість, талановитий учений - мікробіолог та епідеміолог, яскравий представник мікробіологічної школи Росії та України. Він пройшов довгий, багатий на численні труднощі, життєвий шлях. Його доля є майже типовою для вчених періоду, коли він жив, активно працював, і як більшість, був репресований, але причина його арешту й утримання під охороною до цього часу не з'ясована і він її ніколи не знав. Основним науковим напрямком Г. П. Калини була мінливість мікроорганізмів, що є основним напрямком у генетиці, яка в той час у Радянському Союзі була заборонена як наука, а вчені, які вивчали генетичні закони знаходились під "пильним оком" сталінського режиму, або ж просто знищувались. Тільки добropорядність, феноменальна працездатність, нездоланне прагнення пошуків нового, високий професіоналізм та ерудиція допомогли йому не тільки вижити у той період, а, навіть, одержати право на захист Вітчизни. У липні 1941 року добровільно пішов у ряди Радянської Армії і боро-

вся з ворогом від перших днів війни до 1947 року. Усю Велику Вітчизняну війну Г.П.Калина знаходився в рядах діючої армії як армійський епідеміолог, а з 1942 року – як начальник епідеміологічного відділу санітарно-епідеміологічних лабораторій Волховського та І Українського фронтів. Саме з армійської лави прийшов професор Г.П.Калина очолювати кафедру мікробіології на той час Чернівецького державного медичного інституту.

З 1947 по 1955 рік Георгій Платонович керував кафедрою мікробіології Чернівецького державного медичного інституту. Саме з приходом Г.П. Калини розпочалися наукові експериментальні дослідження на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології медичного інституту, а також у відділі епідеміології Чернівецького НДІ епідеміології та мікробіології, яким завідував Г.П. Калина. Він став засновником перших наукових досліджень із мікробіології та санітарної мікробіології не тільки у Чернівецькому державному медичному інституті, а також і в Україні. З приходом професора Г.П. Калини на кафедру мікробіології Буковинська школа мікробіологів заявила про своє існування не тільки в Україні, а на всій території Радянського Союзу. Це помітили в академії медичних наук колишнього Радянського Союзу, куди запросили у 1955 р. професора Г.П. Калину очолити відділ санітарної мікробіології Московського науково-дослідного інституту епідеміології та мікробіології ім. почесного академіка М.Ф. Гамалєї. Останнє місце його роботи – завідувач лабораторії санітарної мікробіології Московського науково-дослідного інституту гігієни ім. Ф.Ф. Ерісмана, де Г.П.Калина проводив широкі дослідження з удосконалення методів виділення патогенних мікроорганізмів та індикаторних мікроорганізмів з об'єктів зовнішнього середовища, а також з екології цих груп мікроорганізмів.

Г.П.Калиною опубліковано понад 150 наукових робіт із мікробіології, у тому числі 4 монографії, написані окремі глави в ряді керівництв. Особливе значення мають керівництва "Методи санітарно-бактеріологічних досліджень зовнішнього середовища" і "Санітарна мікробіологія", які вийшли за його редакцією і є настільними книгами для санітарних мікробіологів.

Колектив Буковинського державного медичного університету та медична громадськість краю пишуться тим, що в період з 1947 по 1955 рр. жив та працював у медичному інституті та у Чернівецькому науково-дослідному інституті епідеміології та мікробіології вчений зі світовим іменем Георгій Платонович Калина.